

**KÜRT
KANAAT**

BAROMETRESİ

CUMHURİYETİN 100 YILI VE KÜRTLER

Geçmiş Yüzyılın
Değerlendirmesi & Yeni
Yüzyıla Dair Beklentiler

CUMHURİYETİN 100 YILI VE KÜRTLER

Proje Ekibi

Reha Ruhaviođlu
Uğraş Ulaş Tol, Dr.
Pınar Gürer
Mesut Yeğen, Prof. Dr.
Emine Uçak Erdoğan
Berfin Coşkun
Ali Aktaş

Bu yayın, European Endowment For Democracy (EED) finansal desteği ile üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden yalnızca Kürt Çalışmaları Merkezi sorumludur.

KÜRT KANAAT BAROMETRESİ

Kürt Kanaat Barometresi Nedir?

Türkiye siyaseti ve gündeminin en önemli konularından biri Kürt meselesi ve Kürtlerin gündemleri. Kürt meselesindeki gelişmeler Kürt toplumunun gündemlerini ve kanaatlerini de etkiliyor. Kürt Kanaat Barometresi, Kürtlerin kanaat, beklenti, tutum ve taleplerini aktörlerin gözünden izlemeyi amaçlayan bir izleme çalışmasıdır.

Yöntem

Kürt Kanaat Barometresinin okumakta olduğunuz ilk sayısı, farklı şehirlerden, farklı dünya görüşlerine mensup sivil toplum, iş dünyası, medya, akademi gibi farklı alanlarda çalışan 40 aktörle görüşülerek yürütülmüştür. Görüşmeler, Kasım-Aralık 2023 döneminde yarı-yapılandırılmış formlar ile gerçekleştirilmiştir.

1

2023 Seçimleri

Hayal Kırıklığı ve Belirsiz Bir Gelecek

Seçim sonuçları çoğunluk tarafından 4 duygu ile ifade ediliyor:

1. Hayal Kırıklığı: Katılımcıların muhalefeti destekleyen büyük bir çoğunluğu, seçim sonuçlarının beklentilerini karşılamadığını ve umutlarını yaktığını belirtiyor.

2. Endişe: Seçimlerin getirdiği siyasi sonuçlar ve Kürt toplumunun geleceğine yönelik endişeler sıkça dile getiriliyor.

3. Öfke: Seçim sonuçlarına yönelik öfke ve tepki ifadeleri de katılımcılar tarafından sıkça kullanılan ifadeler arasında yer alıyor.

4. Memnuniyet: Seçim sonuçlarının muhalefet blokunu destekleyen Kürtlerin “kendine gelmesi” açısından olumlu olduğu da düşünülüyor.

Seçimlerin, Türkiye'nin gerçeklerinden uzak ve Kürtlerin taleplerine kapalı gerçekleştiği düşünülüyor.

2023 Genel Seçimleri, Kürtlerin siyasi temsili ve etkinliği açısından genel olarak hayal kırıklığı yaratmış görünüyor. Seçim sonuçlarının siyasi istikrarsızlık yaratabileceğine ya da siyasi istikrarsızlığı arttırabileceğine dikkat çekiliyor, Kürtlerin geleceği üzerinde yarattığı belirsizlik, sosyo-ekonomik durum ve siyasi rota açısından endişe verici olarak değerlendiriliyor.

Kürt siyasetinin 'yanlış tercihler' sebebiyle kaybettiği, seçim sonuçlarının 'Kürtlerin kendine gelmesi' adına 'hayırlı olduğu' düşüncesi ağırlık kazanıyor. Bu düşünce, Kürt siyasetinin muhalefetle 2023 ve öncesinde yürüttüğü 'yanaşık-düzen' siyasetin eleştirisi üzerine bina ediliyor. Bu düşüncedekilere göre; Kürtler son beş yıldır kendi özgün çıkarlarından öte, iktidar ile muhalefet arasındaki çekişme ile enerji tüketiyorlar.

Öte yandan hükümetin kabine değişikliği olumlu karşılanıyor, bu 'olumlu' havanın Kürt meselesine yansımaları bekleniyor.

Seçim sonuçlarını olumsuz değerlendirenlerin değindiği başlıca sebepler arasında; seçimlerin Kürt meselesine yönelik herhangi bir çözüm getirmemesi, Kürt toplumunun beklentilerinin karşılanmaması ve siyasi temsil eksikliği bulunuyor. Katılımcılar, seçim sonuçlarının Kürtlerin siyasi ve sosyal haklarına yönelik umutları azalttığını, mevcut sorunların devam ettiğini ve bölgedeki istikrarsızlığı pekiştirdiğini belirtiyorlar.

Seçimlerin, Türkiye'nin derin ekonomik sorunları ve toplumsal meselelerinden uzak bir şekilde gerçekleştiği vurgulanıyor. Seçim sürecinde Kürt meselesinin yeterince ele alınmadığı, özellikle Kürt toplumunun talep ve problemlerinin göz ardı edildiği belirtiliyor.

"Geleceğe dair umutlarımız azaldı. Siyasi temsilimizde bir değişiklik göremedik."

Daha otoriter ve çoğulculuğa kapalı bir Türkiye kaygısı hâkim.

Ak Parti'nin bu seçimde kırılğan bir destek aldığı, bu desteği daha otoriter bir Türkiye'nin oluşturulması yönünde kullanacağı düşünülüyor. Bu durumun Türkiye'deki demokratik temsil eksikliğini daha da derinleştireceği endişesi hâkim.

"... iktidarın aldığı son derece kırılğan bir destek ve bu desteğe istinaden elde ettiği güç ve imkanları otoriter bir Türkiye'nin oluşturulması yönünde kullanacaktır."

Seçim sonuçlarının Kürt toplumunu daha fazla siyasi istikrarsızlığa sürükleyebileceği konusunda endişeler dile getiriliyor. Bu bağlamda, 2023 seçimlerinin Kürt toplumunun siyasi ve sosyal haklarına yönelik daha fazla kısıtlama getirebileceği, Kürt sorununun çözümsüzlüğünü derinleştirebileceği ve bölgede devam eden çatışmaların süreklileşmesine neden olabileceği belirtilirken, Kürt toplumunun yaşam standartları, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi ve ekonomik fırsatlar üzerinde de olumsuz bir etki yarattığına değiniliyor.

"İktidarın güç kazanması, bizim için daha fazla baskı anlamına geliyor."

"Seçim sonuçları, ekonomik ve sosyal hayatımızı daha da zorlaştırdı."

Öte yandan Süleyman Soylu'nun görevden alınması ve Mehmet Şimşek'in ekonominin başına getirilmesi gibi kabine değişiklikleri olumlu bir hamle olarak görülüyor ve katılımcıların bir bölümü bu gelişmelerin, Kürt meselesinin mevcut hali ve geleceği açısından umut verici olduğunu düşünüyor.

Kürt siyasetinin yeni bir stratejiye ihtiyacı olduğu belirtiliyor.

Kürt siyasetinin ve partilerin üzerindeki baskı ve zorlukların artması bekleniyor. Katılımcılara göre seçim sonuçları, Kürt siyasetinin yeniden yapılanma ve stratejik konumlanma ihtiyacını vurguluyor.

"Kürt siyasi hareketleri üzerindeki baskı artıyor, bu da siyasi çözümleri zorlaştırıyor."

"Kürt siyasi partileri, daha etkin siyasi stratejiler geliştirmek zorunda kalacak."

2

Yerel Seçimler*

Kürtler açısından ne ifade ediyor?

* Yerel seçimlerden üç ay önce tamamlanan araştırmanın bu bölümle ilgili çıktılarını, yerel seçim öncesi hissiyat ve kanaatlerin hatırlanması için rapora ekledik.

Yerel seçimler öncesinde temkinli bir umut ve stratejik bir yaklaşım beklentisi hakimdi.

31 Mart 2024 yerel seçimlerinden birkaç ay önce Kürt aktörlerce yerel seçimlerin, bölgeyi doğrudan etkileyebilme ve yerel sorunlara çözümler üretebilme açısından Kürtler açısından büyük önem taşıdığı belirtiliyordu. Bu, özellikle Kürtlerin yoğun olduğu bölgelerde, bölgesel kalkınma ve refah için hayati bir araç ve imkan olarak değerlendiriliyor.

Yerel seçimlere yönelik stratejik bir yaklaşım ihtiyacının altı çizen aktörler, Kürt siyasetinin daha etkili ve birleştirici olması gerektiğine vurgu yapıyorlardı. Yerel seçimlere yönelik umut ve beklentiler, siyasi baskılara ve mevcut zorluklara rağmen varlığını sürdürüyordu.

"Yerel seçimler, Kürtler için özellikle kendi kimlik ve kültürlerini temsil eden yerel yönetimleri seçme açısından önemlidir."

"Yerel seçimler, Kürtler için, merkezi hükümetin baskıcı politikalarına karşı bir direniş ve ifade özgürlüğü platformu sunuyor."

"Yerel seçimler, Kürtler için, merkezi hükümet politikalarına alternatif yerel çözümler sunma fırsatıdır."

Kürtlerin yerel seçimlerdeki stratejisine dair farklı görüşler vardı. Ortak nokta ise Kürtlerin çıkarının korunması idi.

Seçimden aylar önce, Kürtlerin yerel seçimlerde nasıl hareket etmesi gerektiği konusunda Kürt aktörler havzasında da görüşler birbirinden farklıydı. Bazıları HDP/DEM Parti'nin Türkiye'nin -batısı dahil- her yerinde kendi adaylarıyla seçime girmesini, bazıları ise stratejik ittifakları desteklemeyi öneriyordu. Fakat her iki yaklaşım da Kürtlerin taleplerinin etkili bir şekilde temsil edilmesinin ve önceliğin buna verilmesinin önemini vurguluyordu.

Seçim öncesinde Kürt oylarının yerel seçimlerde stratejik bir öneme sahip olduğu görüşü hakimdi. Özellikle büyükşehirlerde Kürt oylarının seçim sonuçları üzerinde belirleyici bir etkisi olduğu vurgulanıyordu. Bazı görüşler, HDP/DEM Parti'nin yerel seçimlerde -özellikle Türkiye'nin batısında- kendi başına değil muhalefetle ittifak kurarak hareket etmesinin daha etkili olacağını savunuyordu. Bu, özellikle AK Parti'nin karşısında güçlü bir muhalefet bloğu oluşturmak için önemli görülüyordu.

"Burası kahramanlık ve duygusallık yapılacak bir alan değil, kitlelerin sorunları var ve çözüm bekliyorlar, dolayısıyla hem muhafazakar partilerin içerisindeki dindar Kürtler açısından hem de diğer Seküler partilerdeki Kürtler açısından yeni sayfalar açılması yeni adımlar atılması yeni işbirliklerin geliştirilmesi zorunlu görünüyor."

"HDP/DEM Parti'nin yerel seçimlerde kendi adaylarıyla girme stratejisi, Kürt toplumunun beklentilerini daha iyi yansıtıyor."

"Kürtlerin yerel yönetimlerde daha fazla temsiliyeti, Kürt meselesinin daha iyi anlaşılması ve çözümüne katkı sağlayabilir."

"Kürt toplumu, yerel seçimlerde kendi kimliklerini ve kültürel değerlerini temsil eden adaylara oy verme eğilimindedir."

HDP/DEM Parti'nin yeniden bir denge siyasetine dönmesi gerektiği belirtiliyordu.

Yerel seçimlerden önce HDP/DEM Parti siyaseti genel anlamda olumlu değerlendirilirken, bazı noktalarda da eleştiriliyordu.

Eleştiriler genellikle partinin daha geniş tabanlı ve kapsayıcı bir politika geliştirmesi gerektiği yönünde idi.

HDP/DEM Parti'nin yerel yönetimlerdeki potansiyelini 'hoyratça kullandığı' ve toplumsal ihtiyaçları yeterince dikkate almadığı yönünde eleştiriler vardı. Adaylarını ön seçimlerle belirleyen DEM Parti'nin bu uygulaması eleştirilere kısmen cevap olsa da süreçte ortaya çıkan rahatsızlıklar, eleştirilerin tamamen bertaraf edilemeyeceğine işaret ediyor.

DEM Parti'nin yeniden bir denge siyasetine dönmesi gerektiği belirtiliyor, ancak mevcut ideolojik yaklaşımlarının bu yönde bir değişimi zorlaştırabileceği ifade ediliyordu. Kürt siyasi aktörlerin temel haklar ve yerel yönetimlerin özerkliği gibi konularda uzlaşma arayışı içinde olması öneriliyordu. AK Parti'nin bu konuda sandıkta güç kazanma amacı güdeceği ve Kürt seçmenlerden destek veya tarafsızlık talep edeceği öngörülüyordu.

"HDP'nin yerel politikadaki tutumu, Kürt meselesinin çözümüne dair yeni yollar açabilir."

"Yerel seçimlerde HDP'nin başarısı, Kürt sorununa dair ulusal ve uluslararası alanda daha fazla farkındalık yaratabilir."

Kürt siyasetinin toplumsal temsili ve itibarının artırılması gerektiği ifade ediliyor.

Kürt siyasetinin toplum nezdindeki algısının ve itibarının, yerel seçimlerdeki başarıları ve siyasi stratejileri üzerinde etkili olduğu düşünülüyor. HDP/DEM Parti'nin yerel ve genel siyasette daha etkin ve stratejik hareket etmesi gerektiği, Kürtlerin daha geniş çaplı temsili ve hakları için daha fazla çaba gösterilmesi gerektiği yönünde görüşler mevcut.

3

Kürt Sorunu

Bugün ve Gelecek

Kürt Sorununun Bugünü

Kürt sorunu açısından bir ilerleme görülüyor, olumsuz bir tablo çiziliyor.

Çoğunluk, Kürtlerin siyasi temsilinin giderek zayıfladığını ve baskı altında olduğunu belirtiyor. Kürt siyasetine yönelik bu baskılar, demokratik hakların kullanımını engellediği gibi, Kürt toplumunun genel moralini ve siyasi katılımını da olumsuz etkiliyor.

Geçmişle kıyaslandığında, Kürt sorununda belirgin, yapısal bir ilerleme görülüyor. Aksine, bazı katılımcılar durumun daha da kötüleştiğini belirtiyor. Geçmişte yaşanan bazı olumlu gelişmelerin, şu an için rafa kaldırılmış olduğuna işaret ediliyor. Kürt sorununun şiddet eksenli bir yaklaşımla ele alınması ve barışçıl çözüm yollarının göz ardı edilmesi, geçmişe nazaran bir gerileme olarak değerlendiriliyor.

"Yerel yönetimlerdeki kayyum atamaları, Kürtlerin demokratik haklarının gasp edildiğinin en açık göstergesidir."

"Kürtler üzerindeki baskılar arttı, siyasi temsil hakları önemli ölçüde kısıtlandı."

İktidarın Kürt sorununa yaklaşımı eleştiriliyor.

İktidarın politikalarının çoğunlukla güvenlikçi ve baskıcı olduğu, Kürtlerin temel hak ve özgürlüklerini kısıtladığı ve siyasi çözüm yerine güvenlik odaklı yaklaşımları tercih ettiği vurgulanıyor. Bu yaklaşımın, sorunu daha da derinleştirdiği ve Kürt toplumunda hayal kırıklığı yarattığı ifade ediliyor. Genel kanı, iktidarın Kürt sorununa dair barışçıl ve kapsayıcı politikalar geliştirmekte yetersiz kaldığı yönünde.

Kürt sorununa yönelik güvenlikçi politikalar, bölgede insan hakları ihlallerine yol açıyor. Görüşmeciler, güvenlik güçlerinin aşırı güç kullanımı, keyfi gözaltılar ve yargısız infazlar gibi konularda endişelerini dile getiriyorlar. Bu durum, Kürtlerin temel insan haklarına erişimini sınırlıyor ve toplumsal gerilimi artırıyor.

"Güvenlik güçlerinin aşırı güç kullanımı ve keyfi uygulamaları bölgede ciddi insan hakları ihlallerine yol açıyor."

"Barışçıl ve diyalog temelli çözüm yollarının eksikliği, sorunun kalıcı çözümüne engel teşkil ediyor."

"Kürt sorunu, sadece güvenlik politikalarıyla değil, kapsamlı bir yaklaşımla ele alınmalı."

Kürt dili ve kültürüne yönelik kısıtlamalar önemli bir sorun olarak görülüyor.

Özellikle Kürtçe'nin eğitim ve kamu alanlarında kullanımının sınırlı olması, Kürt kültürel kimliğinin bastırılmasına yol açıyor. Bu durum, Kürt toplumunun kültürel varlığını ve kimliğini koruma konusunda zorluklar yaratıyor.

"Kürt dili ve kültürü üzerindeki kısıtlamalar, Kürtlerin kültürel ifade özgürlüğünü sınırlıyor."

"Eğitim ve kamu alanlarında Kürtçenin kullanımının sınırlı olması, kültürel varlığımızı tehdit ediyor."

Ekonomik eşitsizlikler ve kalkınma sorunlarına dikkat çekiliyor.

Kürt illerindeki ekonomik eşitsizlikler ve kalkınma eksiklikleri de dikkat çekiyor. İşsizlik, yoksulluk ve altyapı eksiklikleri, Kürtlerin sosyoekonomik durumunu zorlaştırıyor. Bu durum, gençler arasında umutsuzluğu artırıyor ve toplumsal huzursuzluğa zemin hazırlıyor.

"Ekonomik eşitsizlikler ve işsizlik, Kürt gençler arasında umutsuzluk yaratıyor."

"Bölgedeki kalkınma eksiklikleri, Kürtlerin sosyoekonomik durumunu olumsuz etkiliyor."

Kürt illerindeki yatırımlar yetersiz bulunuyor, yatırımların bütünlüklü bir devlet politikası olarak değil asimilasyon aracı olarak kullanıldığı düşünülüyor.

Uzun süre Kürt illerinde üniversitelerin açılmadığı, eğitim kurumlarının entegrasyon, kendine dönüştürme, Türkleştirme politikalarının aracı haline geldiği belirtiliyor. Bu politikaların demokrasi, medeniyet gibi kavramların arkasına gizlendiği ifade ediliyor. Yine ulaşım ağları, tren ağları, hava yolları, devletin temel yatırım alanları, hayvancılık, turizm sektörlerinin tamamında Kürtlere ayrımcı politikalar uygulandığı belirtiliyor.

Devletin, “Kürt ilerine yatırım yapılmadığı için Kürtler isyan ediyor” tezine yatırım yaptığı; Kürtlerin özgürlük ve hak taleplerini görmezden gelerek Batı-Doğu arasındaki farkı yatırımlar eliyle ortadan kaldırmayı hedeflediği ve bu yolla hak taleplerinin durmasını umduğu ifade ediliyor.

Kürt Sorunun Yarını

Kürt Meselesinde olumlu adımlar atılacağına dair umut düşük.

Hükümetin Kürtlerin demokratik taleplerini dikkate alan yeni bir çözüm süreci başlatacağına dair umut yok denecek kadar az. Çoğunluk, iktidarın Kürt meselesine yönelik somut adımlar atmasını beklemiyor. Ancak, bazı katılımcılar, demokrasi ve insan hakları alanında uluslararası baskının artması durumunda, olumlu gelişmelerin mümkün olabileceğini ifade ediyor. Kürtlerin geleceğinin iyi olacağına dair görüşler, genellikle uluslararası etkileşim ve diyalog, eğitimdeki gelişmeler ve genç neslin siyasi bilincinin artması gibi faktörlere dayanıyor. Öte yandan gençlerde olumlu adımların atılacağına dair umudun daha yüksek olduğu ifade ediliyor.

"Hükümetin Kürt meselesine dönük olumlu bir adım atacağını tahmin etmiyorum ki kendilerince zaten attıkları adımları alternatif olarak bize sunuyorlar. Kürt siyasetini bir bütün olarak bütün bileşenleriyle birlikte ortadan kaldırıp Kürtleri temsiliyetsiz bir şekilde makul Kürt noktasına getirip kardeşlik edebiyatıyla Türkiye'ye entegre etme çabası ve derdi içinde."

"Kürt meselesine olumlu adımlar atılacağına dair bir umut var, özellikle genç nesiller arasında."

Öncelikli talep Kürtlerin temel hak ve özgürlüklerinin tanınması ve güvence altına alınması.

Kürt sorununun çözümüne yönelik somut adımların atılması bekleniyor. Katılımcılar, öncelikle Kürtlerin temel hak ve özgürlüklerinin tanınması ve güvence altına alınması gerektiğini kaydediyorlar. Dil, kültür ve eğitim haklarına saygı gösterilmesi ve bu alanlarda somut iyileştirmeler yapılması gerektiği ifade ediliyor. Ayrıca, siyasi temsil ve katılımın genişletilmesi, Kürtlerin siyasi süreçlere daha fazla dahil edilmesi ve bu süreçlerde söz sahibi olmaları gerektiği belirtiliyor.

"Kürt sorununun çözümü için önemli olan, Kürtlerin temel hak ve özgürlüklerinin tanınması ve güvence altına alınmasıdır."

"Dil, kültür ve eğitim haklarına saygı gösterilmesi ve bu alanlarda somut iyileştirmeler yapılması önemli."

Şiddet ve güvenlik odaklı politikaların terk edilmesi gerektiği ifade ediliyor.

Hükümetin, Kürt sorunu konusunda daha kapsayıcı ve diyalog odaklı bir yaklaşım benimsemesi gerektiği belirtiliyor. Hem iç politikada hem de uluslararası alanda Kürtlerle ilgili konularda diyalog ve müzakere süreçlerini teşvik etmesi gerektiği ifade ediliyor. İnsan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkeleri doğrultusunda hareket ederek, Kürtlerin temel haklarını ihlal eden politikalardan vazgeçmesi gerektiği belirtiliyor.

Kürt sorununun çözümünde, şiddet ve güvenlik odaklı politikalar yerine, diyalog ve uzlaşya dayalı yaklaşımların benimsenmesi gerektiği ifade ediliyor. Kürtlerin siyasi, sosyal ve kültürel haklarının tanınması ve bu hakların anayasal ve yasal çerçevede güvence altına alınması önceliklendiriliyor. Bu yolla, Kürt sorununun barışçıl ve adil bir şekilde çözülmesine zemin hazırlanması isteniyor.

"İnsan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkeleri doğrultusunda hareket edilmeli, Kürtlerin temel haklarını ihlal eden politikalardan kaçınılmalıdır."

"Şiddet ve güvenlik odaklı politikalar yerine, diyalog ve uzlaşya dayalı yaklaşımlar benimsenmeli."

Kürt siyasetinin geleceği için sivil ve diplomasi temelli bir yaklaşım öneriliyor.

Kürt sorununun çözümü için demokratikleşme, adalet ve çoğulculuk ilkelerine dayanan bir yaklaşımla siyasi ve toplumsal yapıda köklü değişiklikler yapılması gerektiği belirtiliyor. Kürtlerin gelecekteki siyasi stratejilerinin sivil, diplomasi ve müzakereye dayalı olması gerektiği, Kürt siyasetinin direnç ve bedel ödeme odaklı yaklaşımdan diplomasi temelli bir yaklaşıma evrilmesi gerektiği belirtiliyor.

Çözüm süreci, tüm tarafların katılımıyla, şeffaf ve adil bir şekilde yürütülmeli.

Sürecin, toplumun tüm kesimlerini kapsayıcı olması ve farklı görüş ve talepleri dikkate alması gerektiği ifade ediliyor. Diyalog ve müzakere yoluyla, uzun vadeli ve sürdürülebilir bir çözüm hedeflenmesi öneriliyor. Bunun uzun bir yol olduğunun vurgulanması ve stratejinin buna göre oluşturulmasının gerektiği belirtiliyor. Kürt sorununun çözümünde, toplumun tüm kesimlerinin hassasiyetlerine saygı gösterilmesi ve kutuplaştırıcı değil birleştirici bir dil kullanılması öneriliyor. Ayrıca, çözüm sürecinin, Kürtlerin temel hak ve özgürlüklerini ihlal etmeyen, onların kültürel ve kimlik haklarını koruyan bir şekilde ilerlemesinin önemi vurgulanıyor.

4

Cumhuriyetin 100 Yılı ve Kürtler Baskı, inkâr, Çatışma

Genel Değerlendirme

Katılımcılara göre geçmiş 100 yılın Kürtler açısından değerlendirmesini 4 başlıkta özetlemek mümkün:

1)İnkâr ve Asimilasyon: Geçmiş yüz yılda Kürtlerin varlıklarının inkâr edilmesi ve asimilasyon politikaları ile mücadele ettiği belirtiliyor. Kürt kimliği, dil ve kültürüne yönelik baskılar en önemli sorunlar olarak tarif ediliyor.

2)İnsan Hakları İhlalleri: Güvenlik politikaları nedeniyle büyük insan hakları ihlalleri ve zorluklar yaşandığı ifade ediliyor.

3)Kültürel ve Siyasi Mücadele: Kürtlerin baskılara rağmen kültürel ve siyasi mücadelelerini sürdürdüğü, Kürt dili, edebiyatı ve sanatının, bu direnişin önemli araçlarından biri olduğu ifade ediliyor.

4)Uluslararası Boyut ve Diplomatik Çabalar: Kürt sorununun, uluslararası alanda da dikkat çektiği ve zaman zaman uluslararası diplomasi gündeminde yer aldığı ifade ediliyor.

Cumhuriyet dönemi Kürtler açısından baskı, inkâr ve çatışma ile tarif ediliyor.

Son 100 yıl Kürtlerin kimliklerinin inkâr edildiği, kültürel ve dilsel haklarının kısıtlandığı, politik temsil haklarının sınırlı olduğu ve çatışma ortamlarında yaşamak zorunda kaldıkları bir dönem olarak anlatılıyor. En sık kullanılan ifadeler "baskı", "inkâr" ve "çatışma" oluyor. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana Kürtlerin yaşadıkları, devletin çoğulculuğu ve etnik çeşitliliği bastıran, homojen bir Türk kimliği inşa etme çabasının bir yansıması olarak görülüyor. Kürtlerin Cumhuriyet tarihi boyunca karşılaştığı baskılar ve inkâr politikalarının, temel hak ve özgürlüklerine erişimlerini kısıtladığı, bu durumun çatışma ve huzursuzluklara yol açtığı ifade ediliyor.

"Geçtiğimiz yüzyılda, Kürtlerin sosyal ve ekonomik açıdan önemli gelişmeler kaydettiğini gördük, ancak bu gelişmeler siyasi haklar konusunda paralel bir ilerleme göstermedi."

Kürt kimliğinin inkârı temel meselelerin başında geliyor.

Kürt kimliğinin inkârı, geçmiş yüz yılda Kürt toplumunun en önemli sorunlarından biri olarak tarif ediliyor. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Kürtlerin dil, kültür ve kimlik haklarının inkâr edilmesinin ve baskı altına alınmasının, uzun süreli sosyal ve kültürel travmalara yol açtığı belirtiliyor. Bu durumun, Kürtlerin temel insan haklarından mahrum bırakılmasına ve kendilerini ifade etme özgürlüklerinin kısıtlanmasına neden olduğu ifade ediliyor.

“Ama bu Kürtler için Cumhuriyet tarihinin tamamına baktığımızda (...) Kürtler hiçbir zaman gerçek anlamda demokratik bir dönem yaşamadılar. Kimi zaman iyileşmeler olsa bile bunun ağır bedelleri oldu.”

Kürt sorunu siyasal alanda da derin izler bıraktı.

Katılımcılara göre; siyasi temsil ve katılım konusunda ciddi kısıtlamalarla karşılaşan Kürtler, demokratik haklarını kullanmakta zorlandılar. Bu süreçte Kürt siyasetçiler sık sık hedef alındı, siyasi partiler kapatıldı ve siyasi faaliyetler kısıtlandı. Kürt meselesi, Türkiye siyasetinde çözülmesi gereken en temel konulardan biri olarak kalmaya devam etti.

Kültürel ve dilsel haklar konusunda önemli mücadeleler verildi.

Katılımcılara göre; kültürel ve dilsel haklar açısından Kürtlerin kendi dilini öğrenme ve kullanma hakları önemli bir mesele oldu. Kürt dili ve kültürü, resmi politikalarla uzun yıllar boyunca göz ardı edildi ve bastırıldı. Katılımcılar, son yıllarda bu alanda bazı ilerlemeler kaydedilse de hâlâ yeterli ve kapsamlı bir politika eksikliğinin hissedildiğini ifade ediyor.

Şiddet ve çatışma iklimi, geçmiş yüzyılın en önemli konularından biri oldu.

Geçmiş yüz yılda Kürtlerin, şiddet ve çatışmanın getirdiği sonuçlarla yüzleşmek zorunda kaldığı ifade ediliyor. Katılımcılara göre; devlet güçleri ve silahlı Kürt gruplar arasında yaşanan çatışmalar Türkiye'nin genel iklimini belirleyen en önemli faktör oldu. Bu süreçte yaşanan zorunlu göçlerin, fail meçhul cinayetler gibi ağır insan hakları ihlallerinin, Kürtlerin toplumsal hafızasında derin izler bıraktığı belirtiliyor.

Geçmiş 100 yılda yaşananlar, bölgenin sosyoekonomik durumunu da etkiledi.

Kürt bölgelerinin sosyoekonomik durumunun, Türkiye'nin diğer bölgelerine kıyasla daha zayıf kaldığı ifade ediliyor. Katılımcılara göre, istihdam olanaklarının sınırlı olması, yetersiz altyapı ve eğitim hizmetleri gibi faktörler, bölgenin kalkınmasını engelledi. Bu durum, ekonomik eşitsizlikleri ve toplumsal gerginlikleri daha da artırdı.

Kürt kadınların mücadelesi, Türkiye'deki sivil hareketlerin sesinin yükseltmesine katkıda bulundu.

Kürt kadınların hem cinsiyet hem de etnik kimlik temelinde çifte baskıyla karşı karşıya kaldığı belirtiliyor. Katılımcılara göre; kadın hakları konusunda ciddi sıkıntılar yaşanırken, Kürt kadınlar ayrıca etnik kimlikleri nedeniyle de ayrımcılığa uğradı. Kürt kadın hareketi, bu iki eksenli mücadelede önemli bir rol oynadı ve toplumsal cinsiyet eşitliği ile Kürtlerin hakları konusunda seslerini yükseltti.

Kürt gençleri, geçmişin mirası ve gelecek beklentileri arasında sıkışmış durumda.

Katılımcılara göre, eğitim ve istihdam olanaklarının sınırlı olması, gençlerin gelecek beklentilerini olumsuz etkiliyor. Kültürel kimliklerini ifade etme ve siyasi haklara erişim konusunda da zorluklar yaşayan gençlerin, toplumsal değişim ve daha iyi bir gelecek için mücadele etme umudu da zayıf.

"Cumhuriyetin ilk yüzyılında Kürtler, temel insan haklarından mahrum bırakıldı ve bu durum, Kürt sorununun derinleşmesine neden oldu."

"Kürtlerin yüz yılı, inkâr ve asimilasyon politikalarıyla geçti. Bu politikalar, Kürtlerin kültürel ve siyasi haklarını önemli ölçüde kısıtladı."

Kürtler Osmanlı döneminde daha özgürdü.

Meclisin demokratik bir işleyişe sahip olması, Cumhuriyet ile yönetilmesi, seçim yapılması ya da bir anayasasının olmasının azınlıkların özgür olduğu ve haklarını kullandığı anlamına gelmediği ifade ediliyor. Kürtlerin 100 yıllık Cumhuriyet tarihi boyunca ret ve inkar politikasına maruz kaldığı, Osmanlı'da ise daha özgür oldukları düşünülüyor.

“Yani Kürtlerle Türkler Osmanlı'dan kalma son derece aslında birbirini tanıyarak birbiriyle uyumlu bir iki partner haline gelmişti. Kardeşlik hukukuna dönüşmüştü. Bu kardeşlik hukuku eğer bir bağımsız devlet ya da federal bir devlet, hatta ortak bir vatan olarak da kurulmuş olsaydı, bugün yine Kürtlerle Türkler birbirlerinden istifade eder, zarar vermezlerdi birbirlerine.”

Kazanımlar

Katılımcıların, geçmiş 100 yılda Kürtlerin kazanımlarına yönelik tespitleri şöyle özetlenebilir:

1) Kürt kimliğinin ve Kürtçenin bir realite olarak kabulü: Kürt kimliği ve Kürtçe, bir gerçeklik olarak, Kürt sorunu da bir sorun olarak kabul gördü.

2) Siyasi Temsil ve Kürt Partilerinin Varlığı: Kürtler parlamentoda ve yerel yönetimlerde temsil edilmeye başlandı. Kürt siyasi hareketleri, özellikle 1990'lardan itibaren daha görünür ve etkili hale geldi.

3) Kültürel Canlanma: Kürt 1)dili, edebiyatı ve sanatında canlanma yaşandı. Kürtçe yayın yapan televizyon kanalları, radyolar ve edebiyat eserleri ortaya çıktı.

4) Uluslararası Alandaki Tanınırlık: Kürt sorunu, uluslararası platformlarda daha fazla tanınır hale geldi. Kürt meselesi, özellikle Ortadoğu'daki gelişmelerle birlikte uluslararası ilişkilerde önemli bir yer tutmaya başladı.

5) Sivil Toplum ve İnsan Hakları Hareketleri: Kürtlerin iinsan hakları ve demokrasi mücadelesi, Türkiye'deki sivil toplum hareketlerini güçlendirdi ve daha fazla ses getirdi.

Kürt kimliğinin ve Kürtçenin bir realite olarak kabul edilmesi en somut kazanımlardan biri olarak tarif ediliyor.

Katılımcıların önemli bir kısmı “varlığı inkâr edilen” bir halkın, “medeni dünyanın diğer halkları gibi özgürleşmesi sağlanmadıkça”, elde edilen “ufak tefek” kazanımların bir anlam ifade etmeyeceğini vurguluyor. Bir diğer yanıyla da bu kazanımların, büyük bedeller sonucu elde edildiği ifade ediliyor. Bu kazanımların en önemlisi Kürt kimliğinin bir gerçeklik olarak kabul edilmesi olarak tarif ediliyor. Bunun yanında TRT Kurdî, bazı üniversitelerdeki Kürt Dili ve Edebiyatı bölümleri ve ortaokullardaki seçmeli Kürtçe dersler sayılıyor. Öte yandan Kürtlerin bu küçük kazanımlara değil gerçek anlamda hak ve özgürlüklerinin teslimine ihtiyacı olduğu belirtiliyor.

“İnkâr biliyorsunuz sadece Kürtleri kanuni metinlerden çıkartmak değil de aynı zamanda dediğim gibi bütün bilimsel çalışmalarda, sanatsal çalışmalarda, edebi çalışmalarda hatta dinsel metinlerde bile Kürtlere ait ne varsa çıkartılmakta bu inkâr değil de nedir?”

Kürt dili ve edebiyatının gelişimi konusunda önemli kazanımlar elde edildi.

Geçmiş yüzyıl boyunca, Kürt dili ve edebiyatı önemli bir evrim geçirdi. Yasaklar ve kısıtlamalara rağmen, Kürt edebiyatı ve dili, kimlik mücadelesinin bir simgesi olarak varlığını sürdürdü. Kürt yazarlar, şairler ve aydınlar, zorlu koşullar altında bile Kürt kültürünün ve dillerinin yaşatılması için çaba gösterdiler. Bu süreç, Kürt kimliğinin korunması ve geliştirilmesi açısından büyük önem taşıyor.

Kürt sorunu, uluslararası alanda da bir konu haline geldi.

Kürt sorunu, yalnızca Türkiye sınırları içinde değil, aynı zamanda uluslararası alanda da önemli bir yer tutuyor. Geçtiğimiz yüzyılda, özellikle Ortadoğu'daki gelişmeler ve uluslararası ilişkiler bağlamında, Kürt meselesi farklı boyutlar kazandı. Bu durum, Türkiye'nin dış politikasını da etkileyen önemli bir faktör olarak varlığını sürdürüyor.

Kürtlerin siyasi temsili açısından görece kazanımlar elde edildi.

Siyasi alanda Kürtlerin temsili, geçmiş yüzyılda önemli bir gelişme gösterdi. Kürt siyasi hareketlerinin yasaklanması ve baskı altında tutulmasıyla başlayan süreç, zamanla Kürtlerin parlamentoda temsil edilmesine ve yerel yönetimlerde etkin bir rol oynamalarına kadar uzandı. Bu süreç, Kürtlerin siyasi alanda daha görünür ve etkili olmalarını sağladı, ancak aynı zamanda siyasi çatışmaları ve gerilimleri de beraberinde getirdi.

"Kürtlerin Cumhuriyet tarihindeki en büyük kazanımlarından biri, siyasi alanda temsil edilmeleri ve kendi kimliklerini ifade edebilmeleri oldu."

"Geçen yüzyıl, Kürtler için hem kazanımlar hem de kayıplarla dolu oldu. Kazanımlar genellikle kültürel alanda, kayıplar ise siyasi ve sosyal haklar alanında oldu."

Geçmiş yüzyılda özerlik türü bir yönetim olsaydı, hem Türkiye hem de Kürtler açısından daha olumlu bir tablo olabileceği ifade ediliyor.

Türkiye'nin ilk 100 yılında özerklik veya federasyon türü bir yönetim yapılanma olsaydı, Kürt sorununa dair daha yapıcı ve barışçıl bir çözüm getirebilirdi görüşü hakim. Kürtlerin, kendi dillerini ve kültürlerini daha özgürce ifade edebileceği, eğitim ve yönetsel alanlarda daha fazla temsil hakkına sahip olabileceği ifade ediliyor.

Bu durumun, sosyal ve ekonomik gelişmelere de katkı sağlayabileceği belirtiliyor. Kürt şehirlerinde eğitim, sağlık ve ekonomi gibi temel hizmetlerin kalitesinde artış olabileceği, kültürel çeşitliliğin daha fazla kabul görebileceği ve toplumsal barışın güçlenebileceği ifade ediliyor. Özerkliğin, sanılanın aksine Kürtlerin kendilerini daha fazla Türkiye'nin bir parçası olarak hissetmelerine yol açabileceği, ülkenin bütünlüğüne ve istikrarına katkıda bulunabileceği dile getiriliyor. Öte yandan bugün itibariyle toplumun böyle bir yönetim yapısına ikna edilebilmesinin çok güç olduğu ifade ediliyor.

5

Kürtlerin Geleceği İkinci Yüzyıldan Beklentiler

Kürtlerin Geleceği

Kürtlerin geleceği konusunda belirsiz bir tablo var.

Genel kanı, mevcut siyasi durumun Kürtler için belirsiz bir gelecek sunduğu yönünde. Bu belirsizlik, hem siyasi temsil ve haklar açısından hem de sosyoekonomik koşullar açısından ele alınıyor. Kürtlerin gelecekte karşılaşacağı sorunlar ve fırsatlar, Türkiye'nin iç ve dış siyasetinde yaşanacak gelişmelere bağlı olarak farklılık gösterebilir. İç siyasette demokratikleşme süreçlerinin etkisi ve uluslararası toplumun Türkiye'ye yönelik baskıları, bu konudaki belirsizliği etkileyen faktörler arasında sayılıyor. Geleceğe dair en sık tekrarlanan ifadeler "demokrasi", "özgürlük" ve "adalet" olarak öne çıkıyor. Bu ifadeler, Kürt toplumunun temel beklenti ve arzularını yansıtıyor.

"Kürtlerin geleceği, sadece Kürt sorununun çözümüne bağlı değil, aynı zamanda Türkiye'nin genel demokratikleşme sürecine de bağlı."

Kürtlerin geleceği, Türkiye'nin demokratikleşme yolculuğuna bağlı.

Bazı katılımcılar, Türkiye'nin demokratikleşme yolunda ilerlemesi durumunda Kürt meselesinin daha pozitif bir yola ya da çözüm yoluna girebileceğini düşünüyor. Demokratikleşmeye dair talepler özellikle genç nesiller arasında eğitim ve farkındalık artışıyla destekleniyor. Uluslararası toplumun Türkiye üzerindeki etkisi, bazı görüşmeciler tarafından Kürtlerin geleceği için umut verici bir faktör olarak görülüyor. Özellikle insan hakları ve demokratik değerler konusunda uluslararası baskıların artması, Kürt sorununun çözümüne katkıda bulunabilir.

Kürtlerin geleceğiyle ilgili olumsuz senaryolar, ağırlıklı olarak siyasi istikrarsızlık, çözümsüzlük ve baskı temaları etrafında yoğunlaşıyor. İktidarın Kürt sorununa yönelik güvenlikçi yaklaşımları, bu endişeleri körüklüyor. Kürtlerin dil ve kültürel haklarına yönelik sınırlamalar ve ekonomik zorluklar, gelecekteki olumsuz senaryoların başlıca unsurları arasında. Bu durum, özellikle eğitim ve istihdam alanında ciddi engeller oluşturuyor.

"Kürtlerin geleceği açısından çözüm süreçleri, Kürtlerin temel taleplerinin karşılanmasına yönelik adımlar atılması gerekiyor."

İkinci Yüzyıldan Beklentiler

Cumhuriyetin ikinci yüzyılında demokratik bir Türkiye hayal ediliyor.

Türkiye Cumhuriyeti'nin geçmiş yüzyıldaki politikalarından ve uygulamalarından vazgeçtiği, bütün kesimlerin kendi iradesiyle, kendi kimliğiyle yaşayabildiği, Kürtlerin bir halk olarak statü sahibi olduğu bir Türkiye hayali var.

Kürtlerin Cumhuriyetin ikinci yüzyılından beklentileri, daha fazla demokrasi, siyasi temsil, dil ve kültürel hakların tanınması ve sosyoekonomik eşitlik üzerine odaklanıyor. Kürtlerin ikinci yüzyıldan beklentileri, daha özgür ve adil bir toplum, Kürt sorununun barışçıl ve demokratik çözümü ve genç nesiller için daha iyi eğitim ve iş olanakları şeklinde özetlenebilir. En sık kullanılan ifadeler arasında "demokrasi", "barış" ve "eşitlik" bulunuyor. En sık tekrarlanan ifade, "demokrasi" ve "kültürel haklar" oluyor.

"Kürtlerin ikinci yüzyıldan beklentisi, daha demokratik ve eşit bir Türkiye."

"Kürtlerin geleceği açısından, gençlerin eğitim ve iş olanaklarına erişiminde iyileşme bekleniyor."

Kürtlerin ikinci yüzyıldan beklentileri;

- Daha özgür ve adil bir toplum,
- Kürt sorununun barışçıl ve demokratik çözümü,
- Genç nesiller için daha iyi eğitim ve iş olanakları.

Kimlik bilincinin yerleşmiş olması ikinci yüzyıl için bir umut olarak tarif ediliyor.

Kürtlerin geçtiğimiz yüzyılda geleceklerinin, mutluluklarının, huzurlarının, müreffeh toplum oluşturma azimlerinin, yeteneklerinin elinden alındığı fakat bedeli ağır da olsa kimlik bilincini kaybetmedikleri, milyonlarca insanın kimliğine sahip çıktığı vurgulanıyor. Kürtlerin tarihsel olarak yaşadığı baskı ve inkar politikalarına rağmen, kimliklerini koruma ve ifade etme konusunda önemli ilerlemeler kaydettiği belirtiliyor. Bu başarının kendisi ikinci yüzyıl için bir umut olarak görülüyor.

“Çoluk çocuğunun geleceği elinden alındı ama bir şey elinden alınmadı. O da ulusal bilinç, kimlik bilinci. Bir millet bilinci oluştu. Doğal olarak da bu millet bilinci 100 yıl, 500 yıl daha bizi götürür. Ama dersiniz ki bu ruh ne zaman bir bedene dönüşür, yani bir statüye, bir bütün olay kurumsallaşır, o elimizde değil.”

**KÜRT
KANAAT
BAROMETRESİ**

**CUMHURİYETİN
100 YILI VE
KÜRTLER**

Geçmiş Yüzyılın Değerlendirmesi
ve Yeni Yüzyıla Dair Beklentiler